

Vojenská věda a teorie velení

Generálmajor Jan Knotek

Současný stupeň rozvoje vojenskovědecké práce potvrzuje, že vojenská věda ještě neuspěla vyčerpávajícím způsobem promítnout do svých teorií všechny důsledky těch složitých změn, kterými vlivem vědeckotechnického rozvoje vojenství prošlo a prochází. Zejména při práci na teoretických nadstavbách se ukazuje, že **mnohé teoretické otázky vojenské vědy jsou pro současné potřeby málo rozpracované** a že nemají dostatečně pevný a úplný základ. Svědčí o tom např. fakt, že ani na takové otázky, jako je předmět, obsah a klasifikace vojenské vědy, není ještě jednotný názor.

Vojenská věda prožívá mocnou invazi celé řady nových nebo dříve nedoceňovaných závěrů různých vědních disciplín, pod jejichž vlivem je celý její vnitřní obsah ve varu. **Naplnuje se zcela celospolečenské poslání vojenské vědy — se všemi důsledky toho pro ni i pro společnost.**

Hlavním předmětem mé úvahy jsou vztahy vojenské vědy a teorie velení. Jejich rozbor však vyžaduje, abych předem ujasnil pojetí vojenské vědy.

☆ ☆ ☆

Za jednu z příčin nejednotnosti chápání předmětu a obsahu vojenské vědy považují časté **zaměňování pojmů „válka“ a „ozbrojený zápas“**, ačkoliv válka je obsahově širší a nadřazená ozbrojenému zápasu. Pokud mluvíme o válce, máme na mysli válku světovou, jako třídní sražení dvou společenských soustav.

Základními stavy současné společnosti je mír a jeho protiklad — válka. Současný mír je z naší strany definován jako mírové soužití a soutěžení s kapitalistickou společností v podmínkách existence třídního boje mezi nimi, který má a může mít různé formy a intenzitu. Současný mír tedy není bezvýhradně smíření s kapitalismem a není také prost nejrozličnějších forem „zápasu“.

Válka je tím stavem společnosti, v kterém došlo k ozbrojenému zápasu, tedy k použití zbraní, při řešení vzájemných vztahů socialismu a kapitalismu. Ozbrojený zápas, i když je společensky nejzávažnější formou války, protože politika může ve válce pokračovat vedle ozbrojeného i celou řadou jiných „zápasů“, jako je zápas ekonomický, diplomatický, ideologický atd.

Vojenská věda, zkoumající zákonitosti ozbrojeného zápasu, není tedy ničím více a také ničím méně, než teorií ozbrojeného zápasu, jako jedné z forem vedení války, kterou socialistická společnost sice nepovažuje za nevyhnutelnou, ale kterou vzhledem k současným politickým koncepcím imperialistických kruhů nemůže také vyloučit. Proto musí být socialistická společnost všestranně připravena i na tento sice nežádoucí, ale možný stav.

Současná společnost ovlivňuje a usměrňuje svůj vývoj za pomoci celé řady vědních oborů, které tedy musí pro ni řešit i ty úkoly, které před společností klade možný válečný stav. Je přirozené, že stupeň zainteresovanosti jednotlivých vědních oborů na specifických podmínkách války je velmi rozdílná — ale to nemění nic na tom faktu, že **podmínkami, které pro existenci a další vývoj společnosti vytváří možná válka, se nazývá jenom vojenská věda, ale v různé míře o druhé vědní obory.** Rozsah těchto jejich úkolů si v některých oborech může vynutit a také vynucuje vznik relativně samostatných disciplín, jako např. v ekonomice vznik tzv. „válečné ekonomiky“. Proto ale válečná ekonomika nepřestává být součástí ekonomiky, jako třeba sociologie armády součástí sociologie, protože tyto disciplíny jen zkoumají zákonitosti vztahů v podmínkách války. Není tedy žádného důvodu k tomu, abychom tyto disciplíny násilně vytrhovali z lůna svých oborů a včleňovali je do vojenské vědy, jak se s tím u některých z nich často setkáváme.

Vycházíme tedy z pojetí, že vojenská věda je vzhledem k svému předmětu zkoumání vyhraněnou teorií ozbrojeného zápasu, chápaného ale v jeho soudobých celospolečenských důsledcích a v jeho současné charakteristice.

To představuje ale určité změny v dosud navyklém pojetí rozsahu zájmu vojenské vědy. Zkoumá-li soudobá vojenská věda např. problémy obrany proti zbraním hromadného ničení, boje proti výsadbám nebo obrany vůbec, pak je nemůže zkoumat jen v omezeném rámci „fronty“, tedy bojujících vojsk, ale i v jejich projevech na teritoriu státu, nebo prostě všude tam, kde se tyto problémy jako důsledek ozbrojeného zápasu mohou vyskytnout.

Další otázkou je **vztah vojenské vědy a vojenského umění**, které je zpravidla klasifikováno jako hlavní, samostatná disciplína vojenské vědy, jež se dělí na strategii, operační umění a taktiku.

Ponechme stranou otázku vhodnosti termínu „umění“ a soustředíme se na otázku: **„Co kromě vojenského umění je ještě obsahem vojenské vědy“**, která je častým předmětem diskusí. Faktem je, že chápeme-li vojenskou vědu jako teorií ozbrojeného zápasu a tvrdíme-li současně, že strategie, jako součást vojenského umění podřízeného vojenské vědě, zkoumá zákonitosti ozbrojeného zápasu jako celku, pak v této logice něco skřípe. Nesprávné je v ní asi to, že přisuzujeme vojenskému umění úlohu hlavní, samostatné disciplíny vojenské vědy. **Vojenské umění je výrazem především pro praxi vojenské vědy jako teorie a vzniklo pravděpodobně jako jednotící, souhrnný název pro základní disciplíny vojenské vědy — strategii, operační umění a taktiku a není žádným hierarchickým mezičlánkem mezi nimi a vojenskou vědou.** Položme si otázku: „Co je na rozdíl od vojenské vědy předmětem zkoumání vojenského umění?“ — a nabídně se nám myšlenka, že je to právě snaha je od sebe obsahově odlišit, která některé vojenskovědecké pracovníky vede k nesprávnému začleňování do vojenské vědy vedle vojenského umění různých disciplín, násilně vytrhovaných z jiných vědních oborů. To ale vojenská věda k oprávněnosti své existence jako vědy nepotřebuje.

Složitost soudobého ozbrojeného zápasu ale vyžaduje, aby vojenská věda zkoumala jeho zákonitosti z různých hledisek a pod různými kritérii. **A jen objektivní zdůvodnění těchto kritérií může pak být důvodem ke vzniku relativně samostatných dílčích teorií vojenské vědy, z nichž každá zkoumá ozbro-**

jený zápas pod jiným zorným úhlem. Takovými kritérii mohou být např. hlediska výstavby ozbrojených sil, jejich výchova a výcvik, organizační struktura, proces jejich řízení atd. Každá z těchto teorií, v závislosti na rozsahu svého zájmu, musí pak zkoumat ozbrojený zápas jak v celku, tak v jeho dílčích částech a projevech. V klasifikaci vojenské vědy by nám tedy nemělo jít o nějaké formální, hierarchické „škatulkování“ jejích disciplín, ale především o zdůvodnění ujasnění jejich vzájemných vztahů a vazeb, které po mém soudu můžeme graficky vyjádřit takto:

SCHÉMA 1

hlediska zkoumání	základní disciplíny vojenské vědy		
	strategie	operační umění	taktika
výstavba ozbrojených sil			
výchova a výcvik			
velení			
... a další hlediska /teorie/	obsah ozbrojeného zápasu jako předmět zkoumání vojenské vědy		

Význam a složitost obsahu zkoumání jednotlivých hledisek si může vynutit vznik a relativní osamostatnění dílčích teorií, které pak podle potřeby zkoumají zákonitosti buď v rozsahu ozbrojeného zápasu jako celku, nebo v rozsahu zájmu základních disciplín vojenské vědy.

V poslední době si např. objektivní podmínky vynutily zvýšený zájem o tzv. „otázky teritoria“ v důsledku kvalitativních změn charakteru ozbrojeného zápasu, který v našich podmínkách nabyl charakteru všelidové obrany.

To jsou jistě otázky společensky nesmírně závažné, jejichž složitost plně zdůvodňuje vznik dílčí teorie obrany a ochrany teritoria. Přesto to ale zůstává jedním z těch „dalších hledisek (teorií)“ (viz schéma), které tyto otázky musí zkoumat jak z potřeb ozbrojeného zápasu jako celku (pro potřeby kupř. doktríny), tak z pozic potřeb jednotlivých disciplín vojenské vědy — strategie, operačního umění a taktiky. Zkoumá-li totiž strategie ozbrojený zápas jako celek, pak nemůže nezkoumat jeho projevy v teritoriu, protože by tak nezkoumala ozbrojený zápas komplexně. A to se v odpovídající míře týká operačního umění i taktiky. Proto není žádného důvodu k tomu, abychom považovali „teorii obrany a ochrany teritoria“ za novou, základní disciplínu vojenské vědy a kladli ji vedle dosavadních. I když je socialistická vojenská věda v poměru

k ostatním vědním oborům vědou mladou, nesmíme pod dojmem vývojových změn ihned negovat zkušenosti a logičnost jejího dosavadního vývoje.

Tolik k pojetí klasifikace vojenské vědy.

Od roku 1963, kdy ve Sborníku VA AZ byla poprvé zdůvodněna nutnost konstituování teorie velení, byla k této otázce publikována již řada prací. Nebudu proto opakovat to, co je dnes už celkem shodně přijímáno. Vycházím z teze, že **předmětem teorie velení je zkoumání zákonitostí řízení ozbrojených sil při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu a pod pojmem „velení“ rozumíme jak vlastní činnost řízení, tak systém, kterým se tato činnost uskutečňuje.** Za hlavní činnost velení považují efektivní realizaci programu ozbrojených sil, která se uskutečňuje především přeměnou možností dílčích podsystémů ozbrojených sil ve skutečnost v konkrétní situaci. Tato přeměna se řídí rozhodnutím velitele, jehož kvalitu určuje stupeň a objektivnost jeho informovanosti o situaci spolu se subjektivní schopností jeho i jeho štábu této informovanosti správně využívat.

Procesy informování a rozhodování jsou tedy nejdůležitějšími prvky velení.

Vzájemný poměr vojenských potenciálů obou stran je vyjadřován tzv. poměrem sil. Nyní, kdy ve strategickém měřítku množství a účinnost ničivých prostředků obou stran mnohonásobně převyšuje praktickou potřebu ničení, stala se velmi důležitým faktorem poměru sil schopnost velení správně předvídat situaci a včas a dovedněji než nepřítel využít vlastního ničivého potenciálu. Tuto schopnost velení můžeme právem nazvat **vědeckým potenciálem**, který má rozhodující význam především pro strategii a v odpovídajícím měřítku i pro operační umění a taktiku.

Vědecký potenciál je kvalitativně novým prvkem poměru sil, jehož kvantifikace nám zatím působí značné potíže a proto bude ještě určitou dobu trvat, než se efektivně prosadí do praxe rozhodování. Již dnes je ale zřejmé, že absolutizace platnosti dosavadních prvků poměru sil nezaručuje vždy správné závěry, zejména pokud se týče jaderných zbraní. V procesu postupující vědecké objektivizace prvků rozhodnutí neztrácí subjektivní faktor velení nic na svém významu — naopak, důsledky **vědeckotechnické revoluce ve velení posouvají sféru úkolů orgánů velení na novou, vyšší úroveň. To mimo jiné vyžaduje i nové pojetí funkce štábu jako orgánu velení.** Tendence jeho vývoje naznačují nutnost v nejbližší perspektivě **chápat, organizovat a řídit štáb jako jednoduší organismus s přísně účelovým členěním**, které bude v plném souladu s objektivně se vyhraňujícími nebo už vyhraněnými oblastmi činností, kterými se prakticky realizuje boj — jako jsou průzkum, palba, pohyb, všechny druhy zabezpečení atd. Zatímco postupující diferenciace techniky si vynucuje ve štábech růst specializace, efektivnost velení a jeho narůstající složitost spolu s narůstajícím časovým problémem velení vyžaduje vyšší účelovost a větší komplexnost řízení štábu v těch základních oblastech, v kterých se musí velitel, v závislosti na stupni velení, rozhodovat.

Tomuto požadavku dnešní struktura štábu už v mnoha směrech neodpovídá, přežila svůj čas a v kvalitativně nových podmínkách se strukturou vynucené metody práce dostávají do vážných rozporů s požadavky charakteru soudobého

boje. Objektivní potřeby procesu automatizace ve velení, která je významným prostředkem zvýšení jeho efektivnosti, předpokládají kvalitativní změny ve struktuře štábů i v metodách jeho práce. Proto správné pojetí úlohy a místa automatizační techniky ve funkci štábu jako orgánu velení je otázkou velmi aktuální a zdaleka ne tak jednoduchou, jak se nám někdy zdá.

Například názor, že dosavadní schéma velení: velitel — štáb — vojska, se automatizací změní na schéma: velitel — štáb — stroj — vojska, pokládám za značně zjednodušenou a proto ne zcela správnou. Bezesporu automatizační technika bude mít veliký vliv nejen na strukturu a metody práce štábu, ale bude i zpětně nově formovat lidi. Štábní pracovník nezůstane trvale oním článkem „technologie výroby podkladů rozhodování“, jakým je dnes, ale postupně bude od těchto funkcí oprošťován právě technikou, která v celé struktuře schématu: velitel — štáb — vojska posune její prvky na vyšší úroveň. Pak lidé ve štábu budou stát vedle, či lépe řečeno nad ucelenými technickými systémy, budou je úkolovat a využívat jejich výsledků pro svoji tvůrčí práci, přičemž schéma: velitel — štáb — vojska bude dále platná, ale na vyšší úrovni.

Narůstající složitost velení podmiňuje růst významu štábu jako orgánu, bez kterého velitel sám už není schopen zvládnout celý jeho obsah. Proto, i když nadále má velitel právo „velet přímo“, soudobé podmínky vyžadují, aby tato metoda byla zvláštností, podmíněnou konkrétní situací a aby **pravidlem se stala metoda velení „prostřednictvím svého štábu“**.

Celá řada problémů tohoto druhu i jiných ukazuje na to, že i když pojem teorie už vcelku u nás zakotvil, je oficiálně přiznáván a na ni se často v nejrůznějších pracích odvoláváme, jsme si namnoze nezbytnost jejího vypracování zaměnili za jakousi její pomyslnou existenci. Mám na mysli ten fakt, že např. zatímco na jedné straně přiznáváme teorii velení jako specializaci vojenské vědy, na druhé straně málo pozornosti věnujeme tomu, že tato teorie v té podobě, jak o ní mluvíme, není ještě prakticky vypracována, že existují značně rozdílné názory i na otázky jejího předmětu a obsahu a že přesto (jak potvrzují naše odborné časopisy) je na vojenskovědecké frontě v této otázce klid.

Zatím je u nás většinou přijat názor, že teorie velení je organickou součástí teorie vojenského umění. Tento názor jsem původně zastával (viz Sb. VA AZ č. 2 a 3/1963).

V poslední době někteří sovětsí autoři povyšují teorii velení na samostatnou „vědu o velení“ a považují ji za samostatný vědní obor. Jsem toho názoru, že je to nadsazeno. Ve světle závěrů úvahy o disciplínách vojenské vědy (viz graf) se domnívám, že je správnější považovat teorii velení za jednu z teorií vojenské vědy, která zkoumá ozbrojený zápas z pozic jeho řízení.

V některých materiálech o teorii velení najdeme její členění na „obecnou“ a „zvláštní“, která je pak různě nazývána — specificky vojenská, systémová atd. Myslím, že takové dělení teorie velení není ani nutné, ani účelné, i když je přirozeně možné, protože „obecnost“ každé teorie je relativní.

Nejobecnější teorií velení je vlastně kybernetika jako věda o řízení a sdělování. V současném stavu kybernetiky nejsou zatím otázky řízení společenských soustav (kam velení patří) rozpracovány tak jako otázky řízení technických soustav. To je ale jen otázka dalšího rozvoje kybernetiky, který není zdaleka

zakončen. Je známo, že se na těchto otázkách ve všech státech velmi intenzivně pracuje. Můžeme tedy právem předpokládat, že jako výsledek této práce **vzniká teorie řízení společenských soustav** (která může být nazvána jakkoliv) a **že tato teorie bude plným právem obecnou teorií i pro proces velení.**

Nechci snižovat význam základních teoretických otázek klasifikace teorie velení, domnívám se však, že v současné etapě jejího rozpracování není otázka kategorické klasifikace prvořadým problémem teorie velení. Měli bychom si **především důkladně ujasnit její vlastní poslání, předmět a obsah a sjednotit se v názorech na ta praktická hlediska, z kterých musíme proces velení zkoumat** s cílem, abychom jej co nejdříve a co nejdokonaleji poznali a mohli jej účinně a postupně zkvalitňovat. Přitom je neméně důležité, abychom si upřesnili stupeň zainteresovanosti ostatních vědních oborů při rozpracování teorie velení a vymezili jejich podíl na této práci.

Měli bychom v další práci vycházet z teze, že **teorie velení je teorií přísně účelovou a že rozhodujícím kritériem její kvality a účelovosti je její přínos pro praxi velení.**

Klade-li základní požadavky na kvalitu velení vojenská doktrína, pak vojenská věda musí své požadavky na teorii velení formulovat především z hledisek:

- současného stavu a předpokládaného vývoje ozbrojených sil,
- předpokládaného charakteru příštího ozbrojeného zápasu, konkrétního úkolu našich ozbrojených sil v něm a konkrétních podmínek jeho plnění,
- současných i předpokládaných vlivů a možností, které skýtá vědecká metodika a vědeckotechnický rozvoj tyto úkoly v daných, konkrétních podmínkách efektivně realizovat.

Jestliže jsme došli k závěru, že celý proces velení můžeme ve zjednodušené formě vyjádřit schématem: **informování — rozhodování — realizace rozhodnutí**, pak jednotlivé prvky tohoto schématu představují ta základní hlediska, z kterých musíme proces velení zkoumat.

Na první pohled se zdá, že je to schéma jakéhokoliv řízení a že tedy vystačíme s prostou aplikací kybernetiky. To asi také vedlo některé autory k nahrazení teorie velení tzv. vojenskou kybernetikou. Ve skutečnosti ale to, co si teorií velení vynucuje jako zvláštní disciplínu vojenské vědy, jsou právě ty zvláštnosti podmínek realizace procesů uvedeného schématu v podmínkách ozbrojených sil a ozbrojeného zápasu. Zdaleka nejde jen o zvláštnosti základních principů velení, nebo o zvláštnosti struktury ozbrojených sil a tím i systému velení, ale o zvláštnosti podmínek velení v ozbrojeném zápase. Tyto podmínky charakteru ozbrojeného zápasu, protichůdnost dvou aktivních soustav, vysokou dynamičnost, neustálé změny, cílevědomost rušivých vlivů nepřítelů a jejich účinnost atd., není třeba rozvádět. Je zcela oprávněně tvrzení, že žádný jiný proces řízení společenských soustav nemá tak složité podmínky jako velení vojskům a právě v těchto specifických podmínkách kotví i složitost jeho teorie, pro kterou sice platí, ale nestačí jen obecné zásady kybernetiky.

Tato složitost procesu velení a jeho teorie je také příčinou toho, že se v některých teoretických pracích setkáváme s pravou záplavou nejrůznějších teorií — jako součástí teorie velení, které se tímto členěním pokouší reagovat

na specifické rysy velení. Mám na mysli takové teorie, jako „teorie struktury velení“, „teorie zřizování a přemísťování míst velení“ a další. I když přirozeně každá činnost se řídí určitou teorií a i když není sporu o tom, že všechny tyto problémy musí být teoreticky rozpracovány, je vydělování mnohých z nich jako samostatných disciplín teorie velení diskusního charakteru a v jejich záplavě by nám mohlo uniknout to podstatné.

Vyjděme ale z uvedeného schématu procesu velení a pokusme se zformulovat v současné době nejnaléhavější úkoly jejich základních prvků.

Hlavním úkolem teorie informování (která se může nazývat i jinak) je odhalit zákonitosti „toků informací“ v ozbrojených silách (při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu) a navrhnout jejich nejefektivnější **využívání**.

Není třeba zdůrazňovat, že zkoumání tohoto procesu musí využít všech soudobých metod analýzy, zásad a principů teorie informací i využít plně dosavadních zkušeností praxe velení.

Nemůžeme sice tvrdit, že proces informování máme vyčerpávajícím způsobem analyzován, ale současný stav jeho znalostí a zkušeností praxe potvrzují, že především je třeba řešit tyto úkoly:

- vypracovat klasifikaci a účelové roztřídění vojenské informace,
- vypracovat funkčně zdůvodněnou potřebu informací pro rozhodovací procesy, diferencovanou pro jednotlivé stupně velení. Jde v podstatě o to, v souladu s funkční odpovědností a pravomocí diferencovat potřebu informací (co do rozsahu, času, množství, kvality atd.) nezbytných pro ten nebo onen stupeň k efektivnímu výkonu funkce a v souladu se společenskovedními požadavky na velení a s požadavky charakteru ozbrojeného zápasu vytvořit tak základní předpoklad k tvorbě integrovaného systému informací,
- vypracovat základní požadavky strojového zpracování na jednotlivé druhy informací,
- v souladu s časovým i obsahovým předpokladem postupu automatizace velení navrhnout efektivní metody práce štábu při získávání, přenosu a zpracování informací,
- s potřebným předstihem předvídat vliv integrovaného informačního toku jak na organizační strukturu štábů, tak na metody jejich práce i na další rozvoj informační techniky.

Tím sice nejsou všechny úkoly teorie informování vyčerpány, ale jsou to ty úkoly, které podle mého názoru by měly být v této pětiletce řešeny jako nejnaléhavější.

Před další základní disciplínou teorie velení — **před teorií rozhodování stojí v současné době tyto nejnaléhavější úkoly:**

- za pomoci vhodných analytických metod konfrontovat současnou praxi rozhodování (tedy celý jeho postup rozčleněný na základní prvky) s časovými

požadavky soudobého boje a se zásadami soudobé vědecké metodiky i s možnostmi postupného využití techniky velení s cílem navrhnout perspektivní metody rozhodování,

— na základě toho stanovit s potřebnou perspektivou a etapovitostí tendence vývoje úlohy a místa štábu zejména ve vztahu k technickým systémům velení a z toho vyplývající předpoklady vývoje jeho složení, organizační struktury a metody práce,

— a na základě toho vypracovat a navrhnout k praktickému přezkoušení efektivní postupy rozhodování, diferencované na jednotlivé stupně velení.

Nesmíme přitom zapomínat na ten fakt, že vojskům velíme už dávno, že jim velíme i v míru a že **hlavním cílem teorie velení je být návodem k postupnému, kvalitativnímu přebudování dnes existujícího systému velení.** Nelze tedy otázku stavět tak, jako by vůbec žádná teorie velení neexistovala, jako bychom ji začínali budovat „na zelené louce“ a jako bychom ji měli vytvořit pro nějaké ozbrojené síly, které teprve budou zřízeny. Bohaté dosavadní zkušenosti, které ozbrojené síly získaly v dosavadním průběhu celého vývoje, nesmíme „házet přes palubu“, protože bychom se mohli za čas k mnohým s obtížemi vracet. **Teoretická práce, která by neměla prst na pulsu současné praxe velení, by snadno mohla vyústit do teorie pro teorii.**

Teorie informování a teorie rozhodování, kterými jsme se stručně v této úvaze zabývali, přirozeně nevyčerpávají obsah zájmů teorie velení. Je např. jisté, že velení jako činnost nelze stroze rozdělovat od systému, ve kterém se tato činnost realizuje. Proto struktura systému, jeho metody a prostředky představují další důležitá hlediska, ze kterých musíme proces velení zkoumat. Proto se také v různých materiálech setkáváme s „teorií struktury a orgánů velení“ s „teorií metod a stylu práce štábů“ a dalšími, uváděnými jako samostatnými disciplínami teorie velení. Podobných teorií bychom jistě mohli pro každou činnost s procesem velení spojenou vytvořit mnoho.

V některých pracích se ale setkáváme s uváděním takových teorií, jejichž začleňování do teorie velení působí spekulativně a násilně nebo které zjevně patří někam jinam. K nim např. patří takové teorie jako „teorie zkoumání požadavků teorie vojenského umění na velení“, „rozvoj logických a matematických teorií a metod“, nebo „rozvoj technických prostředků“ a jiné.

Stejně tak nevidím logického důvodu pro vyčleňování takových teorií, jako jsou „teorie velení při výchově a výcviku vojsk“, nebo „teorie velení při výstavbě ozbrojených sil“ — jako samostatných disciplín. Jestliže teorie výstavby ozbrojených sil je zvláštní teorií vojenské vědy, není přece velení při výstavbě ozbrojených sil zvláštní činností a tam, kde se výstavba týká orgánů velení, tam se řídí stejnými zásadami. Stejně tak se dá těžko zdůvodnit samostatnost nějaké teorie velení při výchově a výcviku, protože buďto podle teorie velení vojskům velíme (i ve školách), nebo někoho učíme velet a pak ho prostě učíme teorií a praxí velení. Podobné snahy po přehnaném škatulkování teorie velení, zejména v současné etapě její tvorby, nejsou zvlášť účelné a jsou namnoze jen poplatné určité módnosti teorií.

Použijeme-li stejného způsobu grafického vyjádření vztahů a vazeb pro obsah teorie velení jako u vojenské vědy, pak je můžeme vyjádřit asi takto:

hlavní činnosti velení

SCHEMA 2

hlediska zkoumání	informování	rozhodování	realizace rozhodnutí
společenské požadavky			
požadavky vědecké metodiky			
požadavky technizace			
metody práce			
struktura orgánů velení			
... a další jako zvláštnosti v míru, na teritoriu atd	předmět zkoumání teorie velení - řízení ozbrojených sil při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu		

Uvedená schémata si naprosto nekladou za cíl nahrazovat nebo nějak definitivně řešit otázky klasifikace vojenské vědy a teorie velení. Mají sloužit jen jako pomůcka k ujasnění vnitřních vztahů jejich obsahu a mají nám pomoci při konkrétním zaměření další práce, stanovení konkrétních úkolů a jejich cílů — a to podle mého názoru potřebu současný stav prací na teorii velení především.

Použité materiály:

1. Materiály z konference MNO o velení z r. 1965.
2. Plk. M. Sedlář: Metodologické otázky rozvoje velení (kandidátská disertační práce).
3. Vojennaja Mysl č. 10/1965, č. 2 a 4/1966.
4. Plk. F. Brátka: Teze k úkolu: Předmět a metody vojenskovo-vědních disciplín teorie velení — materiál VzÚ 401.